

Cristian SANDACHE*

**ITALIA ȘI ROMÂNIA. PROIECTE GEOPOLITICE.
ACȚIUNI DIPLOMATICE ȘI MILITARE (1914-1918)**

*Italy and Romania. Geopolitical Projects. Military and Diplomatic Actions
(1914-1918)*

Abstract: The article aims to analyse the similarities and differences in the Italian and Romanian geopolitical devices, as set up around and during the events of World War I. The two European countries used the world conflagration to reach their political aims, nonetheless, the diplomatic factors also played an extremely important role. In a synthetic manner, this paper outlines these factors, as well as the events which influenced the political and diplomatic actions of Italy and Romania, amid ample mutations generated by this genuine continental 'glaciation' that Europe had to endure in the years 1914-1918.

Keywords: Italy, Romania, World War I, Peace Conference, Europe

*

Italia a devenit un stat unitar în anul 1861, principalul adversar împotriva căruia a trebuit să acționeze, fiind Imperiul Habsburgic, secondat de către Papalitate.¹ Următoarea etapă pe care diplomația italiană trebuia s-o urmeze- s-a subordonat unei ținte geopolitice clare, structurată în două componente: dobândirea ultimelor teritorii revendicate de către iredentismul din Peninsulă: (Veneția, Friuli , litoralul dalmat), respectiv- construirea unui imperiu colonial italian (inspirat în mare măsură din trecutul similar al Imperiului Roman), care să-i permită Italiei, intrarea pe scena puterilor europene, cu adevărat importante. S-a avut în vedere Africa, anexarea Eritreei și a Somaliei fiind privite ca un indiciu sigur, al sporirii influenței și prestigiului italian.² Satisfacția a fost însă de scurtă durată, atâta vreme cât, Abisinia și Tunisia rămâneau în afara spațiului controlat de către Roma. Prima reușise (prin forțe proprii) să respingă încercarea (din anul 1896) de cucerire a sa de

* Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (cristiansandache@yahoo.com).

¹ Denis Mack Smith, *Modern Italy. A Political History*, Yale University Press, New Haven and London, 1997, pp.3-17; Christopher Duggan, *A Concise History of Italy*, Cambridge University Press, 2006, pp.87-117.

² Americ Chauprade, François Thual, *Dicționar de geopolitică*, Grupul Editorial Corint, București, 2003, p.178.

către un corp expediționar italian, în vreme ce forța superioară a Franței, determinase pierderea Tunisiei- în favoarea Parisului.³

Italia se va orienta din punct de vedere diplomatic către Germania și Austro-Ungaria, integrându-se în cele din urmă (într-un sens defensiv) Triplei Alianțe.⁴

Exista o anumită disproporție între ambițiile geopolitice italiene și potențialul economico-militar real al țării, peisajul social din Peninsula, diferența vizibilă dintre gradele de dezvoltare ale regiunilor sale, cu precădere cele din părțile de nord și de sud ale țării.⁵

Poate că nimeni nu a ilustrat mai semnificativ paradoxul unificării Italiei, decât scriitorul Giuseppe Tomasi di Lampedusa, în unicul său roman- ”Ghepardul”. Chiar dacă se referea la reticențele sicilienilor de-a se integra noii Italii, era vorba, în fapt, de o particularitate specială a Sudului Peninsulei, care a reprezentat, dintotdeauna, o lume diferită de restul țării:

”(...) *Suntem bătrâni, Chevalley, foarte bătrâni. Sunt cel puțin douăzeci și cinci de secole de când purtăm pe umeri greutatea unor splendide civilizații eterogene, toate venite din afară deja formate și perfecționate, nici una răsărită din noi înșine, nici una căreia să-i fi dat noi tonul; noi suntem albi ca dumneata, Chevalley, și ca regina Angliei, și totuși de două mii cinci sute de ani suntem colonizați. N-o spun ca să mă plâng, e în mare parte vina noastră, dar suntem, oricum, obosiți și secătuiți. (...) Dumneata îmi vorbeai cu puțin înainte de o Sicilie tânără care se arată minunilor lumii moderne; în ceea ce mă privește, mi se pare mai degrabă o bătrână de o sută de ani târâtă cu căruciorul la Expoziția Universală de la Londra, care nu înțelege nimic, căreia nu-i pasă de nimic; nici de oțelăriile de la Sheffield, nici de filaturile de la Manchester, și care nu râvnește decât la moșiala între pernele ei îmbăloșate și oala de sub pat. (...) Somnul, dragă Chevalley, somnul, asta vor sicilienii, și ei vor urî întotdeauna pe cine va dori să-i trezească, chiar și numai pentru a le dărui cele mai frumoase lucruri; și, fie vorba între noi, mă îndoiesc foarte tare că noul regat are multe daruri pentru noi în bagajele sale. Toate manifestările siciliene sunt manifestări onirice, chiar și cele mai violente: senzualitatea noastră e dorință de uitare, focurile de armă și loviturile de cuțit sunt dorință de moarte; lenea noastră, înghețatele noastre de scorsonera sau de scorțoasă, dorința de imobilitate voluptuoasă, deci din nou de moarte; înfățișarea noastră meditativă este cea a neantului care vrea să scruteze enigmele Nirvanei. De aici provine aroganța pe care o au la noi anumite persoane, cele care sunt pe jumătate treze; de aici faimoasa întârziere de un secol a manifestărilor artistice și*

³ *Ibidem.*

⁴ Mark Thompson, *The White War. Life and Death on the Italian Front. 1915-1919*, Faber and Faber, London, 2008, p.13.

⁵ Denis Mack Smith, *op.cit.*, p.428.

*intelectuale siciliene: noutățile ne atrag numai atunci când le simțim moarte, incapabile să dea naștere unor curente vitale; de aici incredibilul fenomen al formării actuale, contemporane cu noi, a unor mituri care ar fi demne de a fi respectate, dacă ar fi cu adevărat antice, dar care nu sunt altceva decât sinistre încercări de a ne cufunda din nou într-un trecut care ne atrage tocmai pentru că e mort”.*⁶

Sicilia, insulele, zonele aride și ciudate din sudul unei țări cu multiple dialecte și cu discrepanțe mental-economice evidente... Muzica emanând o tristețe disperată, ascuțită, ca o suliță ce se înfîșe adânc, într-un suflet ca o rană sângerândă...

Sub aspect economic, Sudul italian nu reprezenta o unitate omogenă, fiind divizat în două categorii: zona terenurilor cu potențial agrar ridicat, folosite îndeosebi pentru cultivarea viței de vie, măslinilor, fructelor și respectiv- terenurile utilizate pentru pășuni și pentru cultivarea extensivă a cerealelor.⁷

Dar pământul cu adevărat fertil reprezenta aproximativ 10% din întreaga regiune Mezzogiorno, ceea ce explică și faptul că aproximativ 50% din întreaga populație a zonei era concentrată acolo. Recoltele variaau, fiind determinate mai curând de capriciile meteorologice, iar nivelul de viață al țărănimii oscila și el, în funcție de aceste elemente, pe ansamblu, însă- existând mai curând semnele unei existențe dificile.⁸

Unii țărani erau culegători de fructe și munca lor avea mai curând un caracter sezonier, iar condițiile nu erau dintre cele mai fericite. Erau frecvente boli precum malară, existând numeroase cazuri în care membri ai familiei se stingeau la vârste mici, medicamentele constituind o raritate. Familiile italiene din Sud erau în general numeroase și locuiau (în majoritatea cazurilor) în condiții extrem de precare, înghesuite în camere puține, cu o igienă discutabilă, departe de cele mai elementare standarde. Logistica agrară era primitivă, ritmurile vieții erau corelate mai ales cu acelea ale naturii, sentimentul de arhaism era predominant, iar analfabetismul reprezenta un fenomen cronic. O religiozitate adâncă (dar naivă) cristalizată mai curând instinctiv, cu o multitudine de reprezentări care aminteau mai curând de acele picturi naive pe sticlă, în care sfinți, oameni și animale viețuiau împreună, într-un fel de Arcă a lui Noe sui generis, fără diferențieri prea mari. Imaginea Fecioarei Maria era paradigma acestei trăiri spirituale, iar Crucifixul era nelipsit de pe pereții camerelor mai curând întunecate, ciuruite de țipetele copiilor scheletici și de gemetele animalice ale cuplurilor care făceau dragoste, cu un fel de spaimă

⁶ Giuseppe Tomasi di Lampedusa, *Ghepardul*, Ed. Humanitas, București, 2006, pp.178-179.

⁷ Paul Ginsburg, *A History of Contemporary Italy. 1943-1980*, Penguin Books, New York, 1990, p.28 și urm.

⁸ *Ibidem*.

amestecată cu cruzimea. Bărbații erau elementul principal al familiei, mai mereu gălăgioși, famelici, triști, considerându-se singurii decidenți în clanurile lor, privind femeile ca pe niște obiecte, pe care le posedau cu o sălbăticie amestecată cu un soi de tandrețe grosolană. Dar mai exista și femeia-mamă, imagine extrem de respectată totuși în mentalul italian și implicit și în lumea atât de ciudată a Sudului peninsular. Deloc cochetă, îmbrăcată mai curând în culori închise, muncind fără preget, cot la cot cu partenerul de viață, adesea chiar mai mult și mai greu...

Legende se țeseau laolaltă cu faptele minore cotidiene și era greu la un moment dat, să mai faci diferența dintre un mit și o fostă întâmplare de viață, petrecută aievea. Bărbați care se răneau și se ucideau pentru nurii unei tinere femei, explozii de gelozie sălbatică, bețiile lungi și hohotitoare, bruscul sentimentalism lăcrimos și patima trupurilor murdare care se dedau actului acuplării, vegheate de pe pereții coșcoviți de privirea imaterială și muștrătoare a Crucifixului...⁹

Existau o puzderie de sfinți locali, cunoscută fiind flexibilitatea cu care catolicismul canoniza tot felul de figuri (anonime pentru unii) și fiecare prăznuire se transforma aproape întotdeauna în mici spectacole populare, pigmentate cu ploi de serpentine din hârtie, coșuri cu fructe, purtători de măști fantastice, groțești sau umoristice, în mijlocul cortegiilor tronând maiestuoasa imagine a Madonei, străjuită de ghirlande și amorași bucălați...

De Crăciun se crea impresia unei solidarități sufletești neobișnuite, muzicile izbucnind parcă din centrul pământului, misterioase și neașteptate, stridente și emoționante, iar oamenii începeau să cânte împreună, când mai corect, când mai fals, cu o descărcare de energii de o maximă intensitate. În zonele muntoase ale Sudului, condițiile de viață ale oamenilor erau cu mult mai dificile, fie și pentru faptul că, solul sterp și calcaros nu putea oferi speranțe prea mari agricultorilor. Conform statisticilor, de pildă, în perioada 1880-1930, locuitorii din respectivele zone au supraviețuit grație doar ajutoarelor financiare pe care le primeau din partea rudelor lor, care munceau în străinătate, sau erau stabilite definitiv acolo.¹⁰

Etnologii, sociologii, istoricii și folcloriștii italieni - observaseră deja de multă vreme, o diferențiere evidentă a Sudului față de restul Italiei și în ceea ce privește folclorul, aspect care, deși părea firesc la prima vedere (dată fiind diversitatea formelor și tiparelor) ascundea în fapt, o dorință inconștientă de autoizolare, de extragere din fluxul cotidian al fenomenului cultural național. Dansuri care slăveau păianjenul sau așa-numitele festivaluri ale "sărăciei", transmiteau deja semnale sociologice serioase, indicând o ruptură din ce în ce mai adâncă la nivelul corpului național. Nevoiți să înfrunte provocările extraordinare ale

⁹ Denis Mack Smith, *op.cit.*, p.428.

¹⁰ Paul Ginsburg, *op.cit.*, pp.32-33.

sărăciei și morții aproape în fiecare zi, locuitorii Sudului și-au creat o solidaritate proprie, bazată pe invizibile legături de sânge, de trăire, de vecinătate, de clan, toate acestea exprimând și o profundă neîncredere în instituțiile moderne ale țării, în care nu vedeau altceva, decât o sursă suplimentară de suferință.¹¹

Într-un asemenea tablou complex, nu trebuie omisă prezența Mafiei, societatea secretă devenită un adevărat brand al Sudului italian. Vestul Siciliei a reprezentat inițial nucleul său, cu precădere în zonele caracterizate de întinse proprietăți. Prima mențiune a termenului de ”mafia” apare într-un document din anul 1865, ulterior, fenomenul fiind circumscris atât zonelor urbane, cât și celor rurale. Ceea ce oferea sub aspect simbolic - psihologic Mafia locuitorilor din această zonă era sentimentul garantării protecției proprii, într-un timp în care nesiguranța și neliniștea părea a fi predominante la nivelul colectivităților sărace. Grupusculele mafiotice au devenit din ce în ce mai numeroase, exercitând influențe zonale diferite, dar existența și evoluția lor au început să devină ceva firesc, organic, de parcă o epidemie sau o specie nouă, ar fi crescut vertiginos și inexorabil, extinzându-se continuu...¹²

Dispozitivul geopolitic italian avea în vedere atât un anumit control al zonelor mediteraneene, cât și o creștere a influenței Italiei în zona Balcanilor. Războiul cu Imperiul Otoman derulat în anul 1913, a condus la anexarea de către Roma a Libiei, precum și a insulelor grecești ale Dodecanezului. Controlul (și chiar mai mult) asupra Albaniei, va trebui însă amânat, el devenind o realitate, abia în anul 1939.¹³

La 30 septembrie 1914, primul-ministru al Italiei- Salandra observa că țara sa nu era pregătită pentru un război, nici din punct de vedere moral și nici economic. Altfel spus, elanul național avea în realitate consistența unui simplu ”foc de paie”.¹⁴

Acest aspect nu i-a împiedicat totuși pe reprezentanții diplomației italiene de atunci, să introducă în limbajul propagandistic, o expresie care va face ulterior carieră: ”egoismul sacru”.¹⁵ Italia a preferat inițial să rămână neutră, odată cu declanșarea operațiunilor Primului Război Mondial. În 1915, a decis totuși să basculeze în tabăra Antantei, sedusă de perspectivele ademenitoare conținute în Pactul secret de la Londra. Acestea i-ar fi permis mari extinderi teritoriale, litoralul dalmat, reprezentând din nou, unul dintre argumentele puternice ale intrării sale în

¹¹ *Ibidem*, p.33.

¹² Pe larg, în John Dickie, *Cosa Nostra. A History of the Sicilian Mafia*, Hodder, London, 2007.

¹³ Americ Chauprade, François Thual, *op.cit.*, pp.178-179.

¹⁴ Pierre Renouvin, *Histoire des relations internationales. Tome septième. Les crises du XX-siècle. I. De 1914 à 1929*, Hachette, Paris, 1957, pp.26-27.

¹⁵ *Ibidem*.

război, dar și Tirolul austriac, respectiv-Trieste- care erau considerate (atât de către diplomația din Peninsulă, cât și la nivelul percepției opiniei publice italiene) drept teritorii de drept ale Italiei, fără de care securitatea națională și progresul țării, ar fi fost imposibil de imaginat în viitor.¹⁶ Diplomația italiană insista ca țara să aibă deplin control în zona Mării Adriatice, chiar dacă Rusia avertiza că o asemenea viziune ar fi generat în viitor un conflict cu sârbii, net majoritari în regiune. Nici în ceea ce privește Tirolul de Sud, italienii nu stăteau mai bine, în sensul că- elementul german era predominant în zonă, devansând blocul etnic italian.¹⁷

Erau invocate (printre altele) atât argumente de ordin militaro-strategic sau etnografic, cât și elemente care aparțineau memoriei istorice și care mergeau până către perioadele timpurii ale Evului Mediu. Timpurile glorioase ale Republicii Venețiene, dar și episoade în care apăreau personalități ilustre ale spiritualității italiene (precum poetul Dante) erau oferite drept exemple care alimentau temele iredentismului din Peninsulă.

În privința relațiilor cu slavii din zona dalmată, unii dintre militanții iredentismului italian îi considerau aliați firești ai italienilor în lupta pentru eliminarea dominației austriece, dar în egală măsură, această alianță risca să se transforme într-o viitoare coliziune, atunci când erau puse pe tapet, analizele de ordin geopolitic și afectiv-istorice. Slavii aveau de partea lor argumentul numeric, în vreme ce italienii (ca și maghiarii , de altfel, în cazul reprezentărilor/revendicărilor proprii de aceeași factură) veneau în contrareplică, preponderant cu argumente aparținând dreptului istoric, sau temelor de securitate regională.¹⁸

Ca și în cazul aderării României la tabăra Puterilor Centrale, nici în cazul Italiei, aderarea acestei țări la același bloc (întâmplată în anul 1882-așadar cu un an înaintea aderării României) nu a fost adusă la cunoștința opiniei publice, teama de evidenta sa nepopularitate -fiind evidentă. Una dintre clauzele acestei aderări privea zona Balcanilor, acolo unde atât Austro-Ungaria, cât și Italia, trebuiau să asigure menținerea granițelor existente, veghind ca nicio modificare teritorială, capabilă a genera dezavantaje uneia sau alteia dintre ele- să nu poată avea loc. La o analiză inițială, această conectare a Italiei Puterilor Centrale, părea că asigură Romei certe avantaje de ordin militar, dar și o îmbunătățire (cel puțin la nivel simbolic) a imaginii sale la nivel internațional, fie și prin asocierea cu Germania și Austro-Ungaria- două dintre cele mai importante puteri ale continentului european. Frustrarea privind obligația de a renunța la orice pretenție asupra Tirolului de Sud și a orașului Trieste era evidentă, însă părea a fi compensată prin garanțiile de

¹⁶ *Ibidem*, p.183; Mark Thompson, *op.cit.*, pp.10-11.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Denis Mack Smith, *op.cit.*, pp.235-260.

securitate oferite de către un bloc militar, în cadrul căruia Germania asigura preeminența forțelor armate¹⁹. Corpul ofițeresc italian manifesta de multă vreme, o admirație sinceră față de sistemul de organizare și armamentul forțelor armate germane. Nu în ultimul rând- Italia a aderat la blocul Puterilor Centrale și dintr-un calcul geopolitic, în sensul că, pentru a putea să-și susțină o eficiență politică de colonizare/expansiune (cu deosebire în spațiul african) era nevoită să se alăture unor aliați cu adevărat puternici, în condițiile unei precarități economice și militare care o caracteriza.²⁰

La finele Primului Război Mondial, SUA au admis faptul că Italia trebuia să primească în afară de Trieste și părți din Istria și Dalmația (cu populație italofonă)- Valea Alto-Adige (cu 200.000 de vorbitori de limbă germană) și să-și extindă frontiera până la pasul Brenner.

Principiul naționalităților a fost sacrificat interesului strategic. Italia era însă în continuare nemulțumită: Roma revendica și portul Fiume, în ciuda protestelor energice ale sârbilor. 2/3 dintre fiumezi erau italieni. Timp de 4 ani, Fiume (declarat inițial “oraș liber”) a reprezentat o sursă de conflict diplomatic italo-iugoslav.²¹

Italia se va considera tratată injust, în special de către Anglia, motivând că rolul ei în înfrângerea Puterilor Centrale ar fi fost unul esențial. Principalul argument italian în acest sens îl reprezenta Victoria de pe râul Piave.

La 2 noiembrie 1918, în ziarul “Popolo d’Italia”, Benito Mussolini scria în binecunoscutul stil emfatic: “*Victoria italiană a depășit pe aceea a tuturor celorlalte armate*”.²²

Până în anul 1914, politica externă a României s-a subordonat unei situații geopolitice conform căreia, principalul pericol la adresa țării îl reprezenta Rusia. Astfel se explică apropierea României de Austro-Ungaria și Germania, ultima dintre aceste mari puteri europene, fiind și principal partener comercial, în pofida faptului că opinia publică simpatiza masiv cu Franța.²³

În cadrul memoriei istorice colective, românii aveau percepții mai curând negative despre Rusia, cel mai recent act de inamiciție al acesteia față de Regatul României reprezentându-l anexarea sudului Basarabiei. În anul 1883 (pe fondul acestui sentiment extern de insecuritate generat de atitudinea rusă), România a aderat la blocul Triplei Alianțe.²⁴

¹⁹ Mark Thompson, *op.cit.*, pp.13-14.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Pierre Renouvin, *op.cit.*, pp.196-197.

²² *Ibidem*.

²³ Americ Chauprade, François Thual, *op.cit.*, p.278.

²⁴ Glenn E. Torrey, *România în Primul Război Mondial*, Ed. Meteor Publishing, București, 2014, p.17.

Marea dilemă a diplomației României era generată de o situație geopolitică aflată în evidentă coliziune cu ceea ce se numește îndeobște sentimentul colectiv dominant. Tratatul la care erau supuși cei aproximativ 3 milioane de etnici români de pe teritoriul Austro-Ungariei se înrăutățise în preajma anului 1900, succesivele legi ale maghiarizării (expresie a miopiei elitei politice maghiare) generând vii nemulțumiri în rândul conașionalilor de dincolo de munți.²⁵ Pe de altă parte, alianța cu Germania era în continuare importantă, întrucât reprezenta principala pavăză pe care România se putea baza în condițiile imprevizibilității Rusiei și planurilor acesteia de extindere în zona Balcanică.

Se poate aprecia că în timpul războaielor balcanice (1912-1913) prioritățile geopolitice românești se modifică și concomitent cu ele și direcția politicii sale externe, devenită tot mai interesată într-o apropiere de Franța și Anglia, pe fondul unei lipse de susținere a Austro-Ungariei față de interesele strategice ale României în Balcani.²⁶

Consiliul de Coroană din 3 august 1914 va decide inițial neutralitatea României, o poziție similară celeia pe care o luase Italia, aflată și ea în cadrul taberei Puterilor Centrale. Ca și Roma, Bucureștii au justificat decizia prin faptul că Austro-Ungaria fusese statul care avusese efectiv inițiativa declanșării războiului, în condițiile în care nu era în nici un caz victimă a unui atac neprovocat. Nu în ultimul rând, a fost adus în discuție și argumentul potrivit căruia, pe perioada anterioară izbucnirii ostilităților militare, diplomația vieneză nu se consultase nici un moment cu partea română.²⁷

Carol I și omul politic P.P. Carp erau în fapt – principalii vectori politici care doreau o angajare a României în război, de partea Germaniei și a Austro-Ungariei, altfel – spus – o translare în planul realității a alianței semnate în anul 1883. Au trebuit însă să țină cont de voința imensei majorități a opiniei publice din Vechiul Regat, ostilă unui asemenea gest. Doar moartea l-a împiedicat pe suveranul Carol I să abdice, întrucât intenția unui asemenea gest existase în mintea sa, justificat (printre altele) și de obsesia societății românești de a vedea Transilvania reunită cu Regatul României.²⁸

Și partizanii Antantei, dar și așa-numiții “germanofili” ofereau argumente viabile, desprinse din arsenalul factologiei istorice și al geopoliticii, fără a omite considerații de ordin pragmatic. O figură extrem de interesantă a fost P.P. Carp,

²⁵ Andrew MacKenzie, *The History of Transylvania*, Unified Printers and Publishers, London, 1983, p.77 și urm.

²⁶ Glenn E. Torrey, *op.cit.*, pp.17-19.

²⁷ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2002, pp.255-256.

²⁸ *Ibidem*.

reprezentant al elitei autohtone moldovenești, un spirit erudit, de un orgoliu uriaș, dominat mai curând de o rusofobie acută, decât de o germanofilie propriu-zisă. El considera că prezența României în aceeași tabără politico-militară cu Rusia reprezenta o absurditate istorică, o ilustrare a miopiei absolute a decidenților de la București. Carp atrăgea atenția asupra faptului că imprevizibilitatea rusă (într-un sens constant advers intereselor românești) ar fi condus la anihilarea viitoare a independenței țării noastre, aceasta transformându-se într-o simplă gubernie țaristă. Prin contrast, Germania și Austro-Ungaria ar fi oferit României garanții sigure de securitate și o stimulare a dezvoltării sale economice, grație predictibilității politicilor pe care acestea le-ar fi derulat.²⁹

Poziția lui P.P. Carp era susținută și de către Constantin Stere, remarcabil intelectual basarabean, excelent cunoscător al realităților din Imperiul Rus, acesta insistând pentru intrarea României în război de partea Puterilor Centrale, distrugerea puterii militare a Rusiei fiind (în opinia sa) unica șansă a românismului basarabean de a supraviețui.³⁰

Aflăte ambele în tabăra Puterilor Centrale, Italia și România vor ezita în primă instanță, să se angajeze în operațiunile militare care le-ar fi revenit, în virtutea tratatelor semnate. Calculele politico-geopolitice trebuiau să țină cont de potențialul economico-militar al fiecărei țări. Nu în ultimul rând, influența Antantei (cu tot evantaiul ofertelor promise) se va dovedi decisivă în luarea hotărârii de basculare în tabăra franco-engleză. Atât Italia, cât și România aveau obiective geopolitice, care includeau provincii considerate indispensabile identității naționale, chiar dacă (în cazul Italiei) dreptul istoric și necesitățile de ordin strategic prevalau asupra principiului naționalităților, în cele mai multe situații. Italia avea ambiția de a-și cristaliza un dispozitiv geopolitic specific unei mari puteri coloniale, iar perioada de după 1922 a dovedit faptul că, ambițiile fascismului mussolinian mergeau chiar mai departe, modelul avut în vedere fiind Imperiul Roman.

România nu și-a atins în totalitate țintele sale de ordin geopolitic, dar rezultatul final consfințit de către Conferința de Pace de la Paris s-a dovedit a fi un adevărat succes al diplomației de la București, mai ales ținând cont de derularea evenimentelor militare. Nici Italia și nici România nu au dovedit o capacitate militară deosebită pe durata războiului, modalitățile de manifestare ale statelor majore, arătând o anumită lipsă de imaginație și chiar amatorism, mai ales în ceea ce privește corpul ofițeresc. În prima parte a campaniei din Transilvania, trupele române păreau că vor obține un succes facil, după care, evenimentele ulterioare au

²⁹ Lucian Boia, "*Germanofilia*". *Elita intelectuală românească în anii Primului Război Mondial*, Ed. Humanitas, București, 2009, pp. 42-48.

³⁰ *Ibidem*, pp.312-318.

arătat contrariul. Logistica și armamentul erau punctele nevralgice atât ale armatelor italiene, cât și ale armatelor române. Italia a suferit pierderi mari, în confruntările pe care le-a avut cu trupele austriece, în zona montană de graniță din sudul Austriei, plătind tribut atât inferiorității sale tehnologice, cât și unei strategii depășite, axate aproape exclusiv, pe ofensiva derulată adesea haotic, sperându-se că superioritatea numerică asupra inamicului, ar fi fost cheia succesului.

În cele din urmă, statutul Italiei în cadrul Conferinței de Pace (deși identic sub aspect juridic cu acela al României) s-a dovedit a fi mai pregnant, în sensul că, un anumit tratament special părea a fi oferit reprezentanților acestei țări. Frustrările Italiei au rămas în cele din urmă mari, atâta timp cât Roma nu a obținut tot ceea ce i se promisese în anul 1915. Principiul naționalităților intra în coliziune cu ambițiile geopolitice balcanice ale Italiei, iar viitorul Regat al sârbilor, croaților și slovenilor trebuia creat, conform intereselor Puterilor învingătoare. Din această perspectivă, Italia (deși stat învingător) va trece ulterior în tabăra statelor revizioniste. Și în Italia și în România, elita politică aflată în prim-planul luării deciziilor în anii războiului, a fost aspru criticată, atât de către presă, cât și de către o parte a opiniei publice. Înfrângerile au generat vii nemulțumiri, iar situația economică (pe alocuri extrem de precară) nu putea oferi motive de optimism. Învingătoare în plan politic, România a trăit o vreme euforia dublării teritoriului și a populației, omițând fragilitatea structurii statale, un stat care administrativ urma să se unifice, pe baza unor moșteniri istorico-regionale relativ diferite, aspect care presupunea un mare efort. Același lucru se putea spune și despre unitatea structurală efectivă italiană, care continua să întâmpine dificultăți, specificitățile regionale fiind pe alocuri, bariere serioase. Două state relativ noi pe harta Europei, două popoare cu dorință de afirmare, două țări latine aparent apropiate, dar care (sub aspect geopolitic) aveau proiecții diferite.